

Ljubljana, 14. 5. 2014

SPOROČILO ZA JAVNOST

15. MAJ - MEDNARODNI DAN DRUŽIN in 20. OBLETNICA MEDNARODNEGA LETA DRUŽINE

Leto 1994 je Generalna skupščina OZN razglasila za **Leto družine**, 15. maj pa **Mednarodni dan družin**. Omenjeno leto in dan sta bila razglašena z namenom osveščanja javnosti o vlogi in pomenu družine, njenih socio-ekonomskih in demografskih značilnostih ter o njenih pomembnih in mnogoterih vplivih na družbeni razvoj. Vse to od družbe zahteva ustrezno priznanje in podporo družini.

Geslo letošnjega 15. maja glasi: »**Družine so pomembne pri doseganju razvojnih ciljev**«.

Če se ozremo 20 let nazaj lahko ugotovimo, da se je družina (njena oblika in struktura), močno spremenila. Ob tem pa se njena vloga in pomen nista zmanjšali. Zmanjšalo se je le število zakonskih zvez in povečalo število drugih oblik življenjskih skupnosti.

Močno se povečuje število enostarševskih in reorganiziranih družin (kot npr. nova življenjska skupnost razvezanih ali ovdovelih staršev ter njihovih otrok), povečuje se tudi število istospolnih družin.

Družina kot institucija zasebnosti ohranja svoji ključni družbeni funkciji: reproduktivno in socializacijsko ter vedno bolj tudi terapevtsko funkcijo. Ob zelo dinamičnem, tudi kaotičnem zunanjem okolju, je družina prostor umiritve in revitalizacije njenih članov. Je pomemben prostor zavetja in ljubezni. Vendar vse družine ne zmorejo biti prostor zavetja in razumevanja, v mnogih se pojavlja tudi nasilje. Kadar posledice nasilja postanejo prepoznavne tudi zunaj družine, se v mnogih državah vzpostavi nadzor nad njimi – predvsem z namenom, da se zavaruje otroke in druge šibke člane, to je starejše, bolne ali invalidne osebe.

Vse oblike družin, oziroma družinskih skupnosti so med seboj enakovredne, čeprav žal ne vse, tudi med seboj enakopravne. Opravljajo namreč funkcijo skrbi in nege otrok, kar je za sociološko definicijo družine ključno. Po sociološki definiciji je konstitutivni element družine otrok in skrb zanj ter starševsko razmerje, ki je razumljeno kot socialno in ne zgolj biološko razmerje.

Ne smemo pa pozabiti tudi na družine ostarelih staršev (tako imen. »družine praznega gnezda«), ki jih je ob naglem staranju slovenskega prebivalstva vse več in prav tako terjajo posebno družbeno pozornost (pomoč in nega na domu, itd.).

Podatki Statističnega urada RS kažejo, da se zadnja tri desetletja v Sloveniji povečuje število družin, hkrati pa se zmanjšuje število otrok v družinah. Najbolj se povečuje število enostarševskih družin;

(število mater z otroki se je od popisa prebivalstva leta 1991¹ povečalo za 40%, število očetov z otroki pa za 66%).

Po zadnjih podatkih (leta 2012) se je v Sloveniji rodilo 21.938 otrok. Najbolj se je povečalo število zunajzakonskih rojstev, ki so že močno presegle število rojstev poročenih parov in predstavljajo 57% vseh živorojenih otrok, kar med drugim dokazuje tudi upadanje pomena zakonske zveze.

Število porok se zmanjšuje, število razvez se povečuje. Ta trend je opazen že najmanj 20 let. V obdobju 1991 do 2011 se je starost ženina in neveste ob prvi poroki povečala za skoraj štiri leta; (ženin je bil leta 2011 star 31,5 let, nevesta pa 29,2 leti). Tudi starost matere ob rojstvu prvega otroka se je povečala za štiri leta, (na 28,9 let).

Ob velikih družbeno ekonomskih spremembah, povečani brezposelnosti in naraščajoči revščini pa družine v Sloveniji težko živijo, saj vedno manj otrok prejema otroške dodatke, otroci so prikrajšani pri šolskih malicah in štipendijah, vedno več družin se obrača na humanitarne organizacije kot zadnje, ki jim lahko nudijo pomoč za osnovno preživetje. Največje finančne težave imajo enostarševske družine, saj jih je leta 2011 le 15% izjavilo, da njihovi dohodki zadoščajo za njihovo preživetje. Med materami samohranilkami je bilo istega leta 13% brezposelnih, med očeti samohranilci pa 8%.

Stanovanjski stroški predstavljajo gospodinjstvom vedno večje breme, zaradi nezmožnosti plačevanja najemnin ali stanovanjskih kreditov, se povečuje število deložacij iz stanovanj in s tem še narašča število materialno ogroženih in socialno izključenih.

Veliko otrok je lačnih. To je v nebo vpijoč pojav, ki ga pred dvajsetimi leti nismo poznali.

S številnimi raziskavami so dokazali, da revščina pogojuje tudi nasilje v družini. V bolj revnih družinah ga je več, zato so najbolj prizadeti otroci, ki jim je zaradi revščine močno otežen dostop do bolj varnega okolja, v katerem bi lahko razvijali svoje potenciale in se izobraževali. Dokazano je tudi, da je solidna izobrazba otrok predpogoj, da se naslednja generacija lahko izvije iz revščine.

Naraščanje medvrstniškega nasilja, ki se pojavlja v različnih oblikah in kjer se otroci in mladi pogosto znajdejo v vseh treh vlogah, žrtve, opazovalca in povzročitelja nasilja, so opozorilni znak, da je potrebno še veliko postoriti tako na preventivni kot na kurativni ravni. Pri tem je pomembno sodelovanje staršev, družine in šole, ki igra pomembno podporno vlogo ter predstavlja varen prostor.

V kolikor kot družba ne bomo ukrepali takoj, bodo posledice poslabšanih življenjskih razmer v katerih živijo današnji otroci, vidne še zelo dolgo.

Ob vseh opisanih podatkih, ki odražajo slabšanje socio-ekonomskega položaja družin, se vsaj umrljivost dojenčkov ohranja na zavirljivo visoki ravni, vedno več je otrok v vrtcih in vedno boljša je izobrazbena struktura mladih, čeprav temu, žal, ne ustreza njihova možnost zaposlitve. Močno se

¹ Zadnji popis prebivalstva je bil leta 2011.

povečuje tudi delež očetov, navzočih ob porodu. Po podatkih Inštituta za varovanje zdravja RS je bil v letu 1995 oče navzoč pri vsakem četrtem porodu, v letu 2011 pa kar pri treh od štirih. Tudi število očetov, ki koristijo 15 dnevni očetovski dopust narašča. Leta 2011 ga je koristilo 80% očetov, leta 2003 63%. 7% očetov pa uveljavlja tudi dopust za nego in varstvo otroka.

Vključevanje očetov v skrb in nego otroka (od prisotnosti pri porodu, do uveljavljanja dopusta za nego in varstvo otroka), v veliki meri prispevajo k odločanju za naslednjega otroka (v kolikor je v družini že en otrok).

Razveseljivo pa je tudi zavedanje zaposlovalcev (podjetnikov), da je skrb za družino izjemno pomemben del življenja njihovih zaposlenih in da je zato usklajevanje družinskih in profesionalnih obveznosti potrebno in zaželeno. Tako zaradi posledično povečane produktivnosti, kot zaradi večjega zadovoljstva zaposlenih.

Od leta 2007 do danes je v dokaz opisanemu zavedanju prejelo certifikat Družini prijazno podjetje kar 193 podjetij, kar njihovim zaposlenim (68.579) lajša usklajevanje delovnih in profesionalnih obveznosti. Ob letošnjem Mednarodnem dnevu družin, 15. maju bo certifikat na novo prejelo 17 podjetij za 3.279 zaposlenih.

Tabela 1: NEKAJ PODATKOV O ŠTEVILU IN STRUKTURI DRUŽIN

LETO	1991	2011
Število družin	551.899	567.347
- z otroki	437.339	429.673
- brez otrok	114.560	137.674
- mati z otroki	85.214	119.706
- oče z otroki	14.095	23.423
- zunajzakonski partnerji z otroki	12.408	49.122
LETO	1994	2012
Število živorojenih otrok leta	19.463	21.938
- v zakonski zvezi	13.863	9.305
- zunaj zakonske zveze	5.600	12.633
- starost matere ob rojstvu prvega otroka	24,8	28,9
Število porok	8.314	7.057
Število razvez na 1000 sklenjenih porok	231,3	355,5
Starost ženina ob prvi poroki	27,7	31,5
Starost neveste ob prvi poroki	24,9	29,2
Umrljivost dojenčkov na 1000 živorojenih otrok	6,5	1,6

Vir podatkov: Statistični urad republike Slovenije

Tabela 2: MATERIALNE RAZMERE DRUŽIN², v %

LETO	2005	2012
Stopnja tveganja revščine - SKUPAJ	12,2	13,5
Stopnja tveganja revščine otrok od 0-17 let	12,1	13,5
Stopnja tveganja revščine v enostarševskih gospodinjstvih z vsaj enim vzdrževanim otrokom	22,0	25,8
Stopnja materialne prikrajšanosti - SKUPAJ	14,7	16,9
Stopnja stanovanjske prikrajšanosti - SKUPAJ	19	31,5
Stopnja stanovanjske prikrajšanosti oseb, ki živijo pod pragom tveganja revščine	30,4	46,1
Stanovanjski stroški, ki predstavljajo veliko breme - SKUPAJ	32	36
Stanovanjski stroški, ki predstavljajo veliko breme osebam z najnižjimi dohodki	48	56

Vir podatkov: Statistični urad republike Slovenije

Pripravila:
mag. Maja Kersnik,
predsednica Zveze družin pri ZPMS

² Primerljivi podatki so na voljo le od leta 2005 dalje.